

Olaszország, ahogy a magyarok (is) látták

Adalékok az olaszokkal kapcsolatos megítélés kérdésének hazai történetéhez

Józsa Judit³⁸

Magyarországon sokan tanulnak olaszul, és néha úgy tűnik, hogy ezt a nyelvet, egyszer, valamikor, mindenki szeretné megtanulni. Hiszen Itália vonzó ország, az olasz emberek közvetlenek, kultúrájuk csodálatos, konyhájuk világhírű. Olaszul tanulni továbbá azt is jelenti, hogy csatlakozunk egy hagyományhoz: mi, magyarok régóta tanuljuk a „Széperszág” nyelvét több mint 80 éve, nemcsak magánúton, hanem a közoktatás különböző szintjein is. De vajon milyen tényezők határozzák meg, hogy egy idegen nyelv tanulása meggyökerezik-e egy másik országban, kultúrája szerves részévé válik-e? Milyen körülmények befolyásolják az embereket, amikor valamelyik idegen nyelv tanulása mellett döntenek?

Ha végigtekintünk az intézményes nyelvtanítás történetén, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy az idegen nyelvi kínálat mindenekelőtt felülről hozott döntés eredménye, bevezetését politikai/kultúrpolitikai megfontolások, sok esetben viták előzik meg. Nincs ez akkor sem másképp, ha olyan világnyelvről van szó, mint a német, amely esetében Magyarországon szerencsésen találkozott a praktikum és nyelvpolitikai akarat. Bármilyen meghatározó tud is lenni azonban a politika, hatékonysága korlátozott: ahhoz, hogy egy idegen nyelv népszerűvé, sokak által elsajátítani vágyó nyelvvé váljon egy társadalomban, más tényezők is szükségeltetnek. Az oroszoktatás közismert sikertelensége ékesen bizonyítja a nyelvpolitikai tényező korlátait. De ugyanúgy említhetnénk a szomszéd népek nyelvének megtanulására biztatások kudarcát. A XIX. század óta sokszor hangzott el, vezető értelmiségeink szájából ez az ajánlás, volt idő, amikor a politikai akarat támogatását is élvezte, de sajnos utópia maradt. A Duna menti népek testvériségének szép eszméje ellenére sem tanuljuk a szlovák, szerb, román, horvát, ukrán nyelvet, hacsak nincs valamilyen személyes, egyedi okból égető szükségünk rá. Úgy tűnik, hogy azt a korlátozott időt és energiát, amelyet életünkben nyelvtanulásra szánunk, nem fordítjuk csekély presztízsű, kis hatókörű nyelvek tanulására. (Ellenpélda azért természetesen akad: a Monarchia fennállása idején szélesebb tömegek számára is szükségessé vált egymás nyelvének ismerete, melyet az egykor virágzó cseregyerek-intézmény is bizonyít).³⁹

Az olasz, mint idegen nyelv története Magyarországon érdekesen alakult. Sorsa nagyban függött a mindenkori kultúrpolitika hozzáállásától.⁴⁰ Manapság a „kis” neolatin nyelvek ismét rossz helyzetben vannak: ha tovább szeretnénk vinni az olasz tanításának nemes

³⁸ PTE BTK Fordítástudományi Kutató Központ, egyetemi adjunktus.

³⁹ Ugyanilyen illúzióknak bizonyult az a felvetés is, hogy az olaszok megtanulják, mint régiójuk jellegzetes nyelvét, az arabot vagy a szlovént.

⁴⁰ Időről-időre felbukkan az a nézet, miszerint a neolatin nyelvek oktatását ki kell emelni a közoktatás keretei közül.

hagyományát a közoktatásban, a magyar és az olasz kultúrpolitika együttes fellépésére lenne szükség.

A kultúrpolitika támogatása ugyanakkor bármennyire is szükséges, önmagában nem elég. Egy idegen nyelv elterjedésében, népszerűségében olyan egyéb tényezők is fontos szerephez jutnak, mint az adott nyelv státuszának objektív mutatói, rangja, tipológiai sajátosságai, egyszóval nyelvi és nyelven kívüli szempontok egyaránt.⁴¹ A tanulandó idegen nyelv kiválasztását és a tanulás sikerét, sok egyéb tényező is befolyásolja, ezek közül a szakirodalom az attitűdöt, a tanításra/tanulásra fordított időt és a motivációt emeli ki. Abban, hogy a nyelvtanuló mennyire motivált az adott nyelv tanulásában, fontos szerepet játszik az adott országról, népről a köztudatban élő kép, az imázs.

Egy országról, a lakóiról, kultúrájáról, nyelvéről alkotott vélekedés nemcsak a nyelv megválasztását, hanem a nyelvtanulás egész folyamatát befolyásolja. Egy, az élő nyelvek iskolai tanításával foglalkozó Európai Bizottság által 1999-ben kiadott tanulmányban olvashatjuk a következőket:

A nyelv kiválasztásának szempontjai mellett nem szabad elsiklani. Minden nyelvhez tartozik egy kultúra, illetve egy kollektív, vagy egyéni szempontból pozitív vagy negatív kép. Ezt a tágabb képet figyelembe kell venni a tanításra gyakorolt lehetséges hatása miatt (a nyelvtanulást egyéb tényezők mellett motiválhatja a nyelvet beszélők iránti azonosulásra való törekvés) és azért, mert befolyásolhatja a megfelelő kultúra és nyelvi csoport megítélését. (<http://www.oki.hu/oldal.php...>)

Az olaszokról alkotott kép kérdése fontos helyet foglal el az olasz, mint idegen nyelv tanításával kapcsolatos irodalomban. Olyan kérdésről van szó, amely térben és időben erősen változó képet mutat: más Albániából és más Svájcban nézve, más volt a hetvenes években és más napjainkban. Az olasz nyelv terjesztéséért felelős intézmények gyakran rendeznek konferenciákat, melyeken az „Imagine dell'Italia” kérdését is megvitatják, így a téma iránt érdeklődő olvasó/kutató bőséges információhoz juthat. A fenti intézmények megbízásából rendszeresen végeznek felméréseket is. A nyelvpolitikusok az olasz nyelv küldetésével, esélyeivel, szerepével kapcsolatos írásaikban kiemelten kezelik ezt a problémát. Az olasz, mint idegen nyelv nemzetközi hírű kutatója, a bolgár származású Katerin Katerinov, akinek nyelvkönyvei túlzás nélkül forradalmasították az olaszoktatást, egy vele készített 2002-es interjúban az olasz nyelv jövője szempontjából kiemelt fontosságú feladatok között említette az olaszokról külföldön kialakított kép javítását.

Az olasz fél érzékenységet a téma iránt az is jelzi, hogy rendszerint már a kezdők számára írt tankönyvekben is találunk olyan olvasmányt, amelynek központi témája az olaszokkal kapcsolatos előítéletek és közhelyek számbavétele (és eloszlata). Népszerű és időszerű téma Itáliában ez a kérdés, melyet országok szerinti „lebontásban” is kutatnak. Sokat tudunk arról, hogy mi a jellemző Kanadában, Egyiptomban, Argentínában, Japánban stb. Annál kevesebb szó esik róla a hazai szakirodalomban. Pedig nálunk sem lenne érdektelen a vizsgálódás.

A magyarok által Olaszországról kialakított képet pozitív és negatív sztereotípiák egyaránt jellemzik. A nép megítélése érdekes társadalmi megoszlást is mutat: míg értelmiségi körökben igen pozitív kép él a művészet hazájáról, vidéken, más társadalmi

⁴¹ Az olasz szociolingvisták, nyelvpolitikusok elemzéséből sokszor az olvasható, hogy nyelvüket demográfiai és strukturális okokból sem tartja alkalmasnak a világnyelvi funkció betöltésére.

rétegek körében meglehetősen sok negatív értékítélettel találkozunk. Ezek közvetlen benyomásokból, vagy közvetett információk nyomán alakultak ki, amelynek forrása jobbára mások élményanyaga. A közvetlen élményszerzést ugyanis sok minden korlátozta, voltak korok, amikor nem volt szokás, vagy nem volt lehetőség külföldi utazásokat tenni.

Évszázadok során sok magyar költő szentelt halhatatlan sorokat Itália dicséretének, az egyes korok, vagy alkotók Itália-élményét részletesen feldolgozta a szakirodalom.⁴²

A költészet mellett azonban a népi Itália-kép kialakulása szempontjából fontosabbak azok a népszerűbb, szélesebb közönségnek szóló írások, amelyek jellegüknél fogva nagyobb befolyással bírnak a közvélekedésre, mint a kevesekhez eljutó „emelkedett” alkotások.

Ezekben a szélesebb körben hozzáférhető írásokban már sokkal több kritika fogalmazódik meg Itáliával és az olasz néppel kapcsolatban. Természetesen nem csak és kizárólag negatív megjegyzésekkel találkozhatunk, de a nyelvtanítás szempontjából a negatív sztereotípiák okoznak gondot. (A pozitívak nem zavaróak, bár egy budapesti, leendő olasztanárok körében végzett felmérés éppen ennek veszélyeire hívja fel a figyelmet, vö.: CANNOVA-MONDAVIO). Az elmúlt évtizedekben sokszor tapasztalhatta az olasztanárra, hogy az újabb generációkban is élnek bizonyos régi klisék, melyek nem származhatnak személyes tapasztalatból. Ilyenkor a tanuló a környezetében hallott kollektív tudatban létező sztereotípiákat ismétli. („Az olaszok szegények”, „cigánynép”, „macskát esznek” stb.). A következőkben kizárólag a negatív oldal vizsgálatára kerül sor, arra a kérdésre keresünk választ, hogy vajon hol találhatóak az olasz néppel kapcsolatos előítéletek gyökerei.

Az Olaszország-képek, illetve ezeknek a változása jól nyomon követhető az utazási irodalmon, az irodalmi útleírásokon és az irodalom vizsgálatán keresztül. (A XX. században ehhez jelentékenyen járul hozzá az írott sajtó és a hangzó média is).

Az utazási irodalom elnevezés valójában sokféle alkotást foglal magában, magáncélra szánt feljegyzéseket, naplót, leveleket, közlésre szánt írásokat. A középkori írások szerzői kezdetben diákok, követek, papok, később katonák, polgárok, zarándokok, újságírók, művészek és művészettörténészek, földrajztudósok, tanárok. Feljegyzéseiket eleinte latin nyelven, később magyarul készítették, és nem is minden esetben szánták őket közlésre. Sok írás nincs, vagy csak részben magyarra fordítva és publikálva. Ezeknek az írásoknak olvasása során sok érdekes, néha szórakoztató megállapításokat találunk, melyek közül idézünk is néhányat.

A szerzők közül sok a diák, aki tanulni indul Itáliába, köztük számos protestáns is, aki eleve fenntartásokkal viseltetnek az ország és népe iránt. Ezek közé tartozik Skarica Máté is, aki így ír:

„Itt kaptam Szegedi levelével együtt Literátus Pálnak, az én nagyon szeretetreméltó sógoromnak, boldog emlékezetű Bogdányi Istvánnak levelét, akik felette igen intettek, hogy hosszabb időt ne töltsék Olaszországban, hanem inkább az elődök követésével igyekezzenek a szent tudományok tanulása végett Franciaországba vagy Németországba. Leginkább Szegedi tiltotta, hogy valamilyen módon az olasz hitet és szellemet, mint mondja, „magamba ne szívjam” (SKARICA, 1990, p. 244.).

⁴² Vö.: pl. SÁRKÖZY P.: „Minek a selymes víz, a tarka márvány?” (A Nyugat-nemzedékek Itália-élménye) in Jelenkor, 1981 p.914-923.

A feljegyzések kezdetben nem tartalmaznak semmilyen megjegyzést a népre vonatkozóan, csupán a látnivalók, adatok rögzítésére korlátozódnak. Később helyet kapnak a megfigyelések, amelyek már jócskán tartalmaznak elmarasztaló megjegyzéseket is: „A falvak és kisebb hegyi települések népe sötét bőrű, elcsigázott testű, éhező cigányoknak vélnéd őket. A városokban három dolog tűnik leginkább szembe: fratelli, asinelli, scarpinelli.” (SENNYEI, 1990, p. 528.)

Buda felszabadulása után megszakadt az az áramlat, ami számos köteléssel kapcsolt bennünket Itáliához. Sem a mi viszonyaink, sem az ottaniak nem kedveztek az utazásoknak, amelyek azért ha ritkábbakká is váltak, teljesen meg nem szűntek.

A korai feljegyzésekben a negatív élmények között sokan említik a szegénységet, a rossz higiéniai viszonyokat és a szokatlan konyhát, bármilyen furcsa is ez ma, amikor az olasz konyha világhírnek örvend. (Vajon főzési szokásaik változtak meg, vagy a mi ízlésünk?) Ugyancsak gyakran hányják az olaszok szemére, hogy az idegent szeretik kihasználni.

„...Alkalmatlan sőt illetlen és mocskos szokása velencei fogadókban az, hogy azonkívül hogy itt az ő sovány és ízetlen étkeiket jó drágán kell az idegennek megfizetni, még a fogadósoknak szolgálói is az ebédlés alatt mind előállnak s ajándékot, amit ők de bonu manunak neveznek zsarolnak ki az utazótól...A bor setétveres, sűrű és olyan savanyú, mint a csigere, vagyis (mint nevezni szokták) a lőre, elannyira, hogy azt egy magyar, aki az ő hazájából nemes borokhoz szokott, hasrágás nélkül semmi módon meg nem ihatja”. (KÁSZONYI, 1990. p. 789.)

Egy másik 18. századi utazó előszavából kiderül, hogy az olaszok elmarasztalása nem csak magyar sajátosság volt:

„Az utazásírók is, valamint a történetírók, többnyire részrehajlók szoktak lenni amint tudnillik-e vagy, ama nemzetnél vagy városban fogadtattak s megbecsültettek. Ilyennek mutatta magát a mi időnkben egyébként nagyészű és nagyérdemű Archenholz úr is, midőn az angolokat mindenben éjig magasztalja, az olaszokat pedig mód nélkül gyalázza. Én az én utazásaimban azt vettem észbe, hogy minden nemzetben találkoznak jók és rosszak, tudósak és tudatlanok, igazak és hamisak, jámborok és gonoszak. Ha valyon Olaszországban több gazembet találkozik-e mint Angolországban, előttem erősen kétséges.” (SÁNDOR I., 1990, p. 802.)

A XIX. század első felében német mintára nálunk is megszorodott az itáliai utazást követő élménybeszámoló, napló, tudósítás. Berzeviczy Albert tanulmánya legalább két tucat ilyen írásról tesz említést. Vándor Gyula, az egykori pécsi Olasz Intézet tanára szintén kitűnő tanulmányban elemzi a magyar romantika Itália-képét, és ezen belül ő is kiemeli egyéb csatornák mellett az utazók szerepét. Az egyik legnépszerűbb, még a századfordulón is használt útikönyv volt az 1851-es utazásáról beszámoló "Hoványi". Zádori János 1867-ben kiadott Utivázlatok Olaszországból c. írásból érdemes idézni egy megmosolyogtató részletet. A szerző Velence kapcsán a következőket írja: „Velence minden csodáját Attila ősünknek köszönheti, mert ha ő ide nem szorítja a parti lakosokat, most is csak halászgunyhókat látnánk. Megbocsájtható hát, ha a magyar e vízcsova láttán nemzeti érzelmeit is hallja csengeni.” (ZÁDORI, 1867, p. 10.). Ugyanez a szerző tanácsokat is oszt: tanuljon egy kicsit olaszul az utazó, ne sértődjön meg a jeges bánásmód miatt, ez annak tudható be, hogy a némettel azonosítanak, ne bosszankodjon az apró csalások miatt, aztán „nem is tapasztalhatja oly latornak az olaszt, mint azt az útikönyvek festették. A pénzkereső nép mindenütt haszonleső, vajon nem latornép e a pesti, a bécsi fiákeres, pincér?” (ZÁDORI, p. 45.)

A két ország a Risorgimento idején közeledett, majd a XIX. század végére, az irredenta mozgalom erősödésével távolodott egymástól. Az olasz politikai propaganda a monarchiabeli olasz területek (Dalmácia, Isztria, Tirol, Friuli) felszabadításáért küzdve nem mindig tett különbséget magyar és osztrák között. Emellett a kis, testvéri népek (elsősorban a románok) rabságban tartását is szemünkre vették. Az I. világháború kitörését megelőző időben Fiume kérdése kapcsán sem került előnyös megvilágításba a magyarság.

A századforduló körül egyre többen jutottak el Itáliába turisták, tanárok, akik visszatérve aztán megjelentették élményeiket, sokszor egyszerű helyi kiadványokban, máskor egyenesen az iskolai értesítőkből, így azok viszonylag széles körben váltak ismertté. Témánk szempontjából épp ezek tehát a legérdekesebbek. Van, aki megjegyzi, hogy az olaszok kiabálnak, nem ismerik a magyarokat, szegények (vö. NAGY J., 1902), ételeik ehetetlenek a magyar ember számára, Milánóban alig van jelen a német nyelv, Fiumében pedig a magyar (vö. WIESINGER, 1903). Olaszország gyönyörű, a nép hazájának múltjából él, „és miután vágyunk ismerni Olaszországot és kincseit, a nép zsarolásait, a koldusok arcátlan tolakódásait, a hivatalnokok túlkapásait kénytelenek vagyunk eltűrni.” (vö. TELEKI ZAKARIÁS S.)

Az első világháborúban az olasz fronton szolgáló katonáink fura módon nem csak negatív élményeket szereztek. Ennek a magyarországi italianisztikára tett jótékony hatása jól ismert. A két világháború közötti időszak egészen a háborús idők kezdetéig kedvezett a találkozásoknak, az azt követő hidegháború idején a két ország közötti közvetlen kapcsolatok azonban megszakadtak. Megint megnőtt a közvetett források szerepe, útirajzok, beszámolók, nem egyszer erősen manipulált formában. Aránytalanul nagy teret kapnak a nép nyomorára és a haladó kommunista pártra vonatkozó passzusok. Az ötvenes évekből útirajzból idézünk. Írója ezt írja a római Trastevere negyed kapcsán: „Errefelé szegényesek a kávéfőző boltok és szegényes és nyomorúságos minden. Az emberek rongyosak, a sok évszázados házakról régen lehullott a vakolat, a falak nyirkosak és tüdőbajt árasztanak és nyomorúságosak”. A kötet hangulatát jól érzékeli az alábbi történet. A kávézóban az olasz kommunista párt lapját, az Unitàt olvassák az emberek és az aznapi vezércikkről kérdezik a szerző véleményét. A cikk 1956-ról szól, és azt írja, hogy „a rombolást, amit az ellenforradalom ebben az országban véghezvitt ilyen rövid idő alatt csak szocialista országban volt felszámolható. Hasonló jellegű pusztítás egy kapitalista országot hosszú időre megbénított volna. A népi demokratikus Magyarországon azonban alig kellett másfél esztendő ahhoz, hogy 1956 októbere elsüllyedjen a múltban.” Ezek után nem lep meg, hogy a szerzőnek, bárhol is jár, mindenről ugyanaz jut eszébe: „Itáliában, a szocializmusért folyó harcnak ebben a nagyszerű országában a Colosseum előtt a proletár nemzetköziséget éreztem meg, és azután szinte nap, mint nap találkoztam vele.” (TOLNAI, 1965)

A régi utazási irodalom áttekintése során az derül ki, hogy bizonyos elemek egyértelműen pozitív megítélést kapnak: a táj szépségét és a műemlékek hihetetlen gazdagságát mindenki csodálja. Merőben más a mindennapok és az olasz emberek megítélése. Ennek többféle magyarázata lehetséges: de elsősorban az igazi kapcsolatok hiányának tudható be: az utazók, a néppel csak olyan szituációkban kerültek kapcsolatba, ahol nem alakulhatott ki túl kedvező kép velük kapcsolatban. (Kivételek természetesen voltak: a kozmopolita, több nyelvet beszélő arisztokrácia tagjai utazásuk során minden városban felkeresték a szalonokat, részt vettek a társadalmi élet eseményeiben.)

Az olaszság kép kialakulásához az utazói beszámolókon kívül más források is hozzájárultak. Legelőször is bizonyos történelmi tapasztalatok. A magyar-olasz kapcsolatoknak vannak ugyan dicsőséges és kevésbé dicsőséges fejezetei. Ennek tanulmányozása is érdekes lenne, akár csak az irodalmi alkotások olaszság-képe. Vándor Gyula említett tanulmányában elemzi a magyar romantikus regény olaszság képét, elsősorban Kemény, Jósika és Jókai regényei alapján. A korszak azért is fontos, mert mint mondja, a magyar nép a XX. század közepén is olyannak látta az olaszokat, mint száz évvel ezelőtt a romantikusaink. Az olasz lehanyatlott, komédiás népnek volt kikiáltva, szembeállítva a jövő feltörekvő nemzetével, a magyarral. (VÁNDOR, 1930).⁴³

Az irodalomnál is nagyobb hatású volt az újságírás, amely természeténél fogva a negatív események közvetítésében érdekelt. A XX. század második felétől kezdve, kifejezetten manipulálták az országról kialakított képet, igaz, a torzítás kölcsönös volt. Míg az olasz sajtó Magyarországot, mint a láger legvidámabb barakkját mutatta be, addig itthon Olaszországgal kapcsolatos leginkább kormányválságokról és maffiáról lehetett olvasni.

A „Kozmosz” kiadónál jelent meg 1977-ben, tehát kifejezetten a fiatalok számára íródott az Itália farmerben c. kötet. Ennek nem titkolt célja, hogy az olasz élet árnyoldalait mutassa be:

„Sok olasz fiatal jár turistaként Magyarországra, néha túlságosan is felcsigázva egy-egy magyar lány fantáziáját, sok filmet láttunk, amely merész, eredeti eszközökkel vetített élénk képeket az olasz nép sokarcú világából. Mégsem mondhatjuk, hogy igazán ismerjük ezt a bonyolult mai Itáliát és ezer problémával küszködő ifjúságát. Antológiánk közelebb vezet hozzájuk, a mindennapjaikhoz, a valódi életükhöz, amely többnyire nem kevésbé drámai vagy érdekes, mint a filmek. Teli van nehézségekkel és harccal. A tanulás, a munka lehetőségéért, a megélhetésért, elemi jogokért. Itália fiataljai valóban harcolnak, eleven, bátor megmozdulásaikkal, nemegyszer áldozataikkal, aktív támasszal minden haladó programnak. Érdemes megismerkedni velük.”

Az Olaszországból érkező negatív hírek mellett egy-egy hírhedtebb, olasz-magyar „kooprodukción” készült hazai kriminalisztikai esemény is hozzájárult az olaszok jó hírének növeléséhez. A vicclapoknak, a fél ország által hallgatott hétfői kabaréműsoroknak is gyakran voltak szereplői és céltáblái az olaszok. Még az olyan alkotásoknak is, mint a magas művészi színvonalat képviselő neorealista filmeknek is volt a vizsgált szempontból negatív hatása, amennyiben széles rétegek tudatában hosszú időre rögzültek a háború utáni szegénységet és nyomort bemutató képsorok. A hatvanas évek közepétől megélénkült a két ország közötti turizmus. Egyre több turista jutott el Olaszországba. Az élmények létrehozták az újabb közhelyeket, amelyek sokszor a nagyvárosi folklór részévé váltak.

⁴³ Ugyanezt a szemléletet tükrözi a Fiumei Gimnázium első igazgatójának, Dunay Ferencnek 1871-ben kelt levele. Ebben arról ír, hogy minden alkalmat meg kell ragadni, hogy a magyar kultúrát az új nemzedékkel megismertessék. „Erősen kétlem, hogy az Accademia della Crusca nyűgeit viselő üres írásgyakorlatokban gyönyörködő olasz szellem, amely a múlt dalnokaiból véli minden bölcsességét meríteni, s ennek következtében vigasztalhatatlan pangásban tengődik, egymaga képes legyen intézetünk ifjúságát a kor kívánalmai szerint nevelni és azokba bátor tetterős férfierőt és férfilelket önteni.” (Dunay, 1871. július 6.)

„Olaszország: Csizma alakú! Napfényes. Lent voltunk Olaszban. Nekem csalódás volt a Szent Péter Bazilika, azt hittem sokkal nagyobb. Az árusok becsapják az embert. Alkudni kell: a feléért itt s odaadják. A kocsit egy percre se lehet otthagyni, mindent kilopnak belőle. A retikült kikapják a kezedből az utcán. A vörösbort olcsóbban adják, mint a szódát. Majd leesett az állam, amikor egy pohár szódáért többet kellett fizetni, mint az egész ebédért.” (HERNÁDI, 1985, p. 285.)

Azok az olaszok, akik az elmúlt évtizedekben Magyarországra látogattak, sem mindig növelték a két nép közötti szimpátiát, a felénk áradó turizmusnak voltak negatív kísérő jelenségei. Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy a középkor folyamán kialakult és a romantika által az olaszokról kialakított kép mélyen meggyökerezett és tovább él.

Sok országban úgy látják, hogy az olasz nyelv terjesztésében akkor várható számottevő előrelépés, ha javul az ország imázsa. Az utóbbi évtizedekben ezen a téren nagy változások történtek egyre kevesebben asszociálják az országgal kapcsolatosan a káoszt, a maffiát, a terrorizmust. (Bár az énekes madarak lelövéséről szóló rendőrségi híradások, melyeknek gyakran voltak főszereplői olasz állampolgárok, szintén nem tekinthetők a témánk szempontjából pozitív momentumnak).

Az imázs javítása olyan feladat, ami jórészt kívül esik az iskola hatókörén. A társadalomban élő sztereotípiák megváltoztatására csak hosszú távon, az intézmények széleskörű összefogásával van esély. Sok esetben azonban az tapasztalható, hogy akik olyan helyzetben vannak, hogy ezért tehetnének valamit, olyan körökben mozognak, ahol ezt a problémát nem érzékelik. Eleve adottnak tekintik, hogy Olaszországhoz csak pozitívan lehet viszonyulni. Sok friss diplomás tapasztalja meg aztán, iskolai munkája során mindennek az ellenkezőjét. Ez azonban már egy másik írás témája lehetne...

Irodalom

- BERZEVICZY A. (é. n.): Magyar utazók Olaszországban a múlt század első felében. Lampel, Budapest, 51 p.
- CANNOVA-MONDAVIO (1994): Indagine sulle motivazioni allo studio dell'italiano svolta presso il Dipartimento di Italianistica dell'Università ELTE di Budapest, In: Nuova Corvina, N.2. pp. 62-93.
- HERNÁDI M. (1976): Közhelyszótár, Budapest, Gondolat Kiadó, 439 p.
- KÁSZONYI A. (1990): Velencei utazás. In: Magyar utazási irodalom a 15-18. században, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1013 p.
- NAGY J. (1902): Olaszországi esték, kézirat, Széchenyi Könyvtár, 234 p.
- RÁDL Ö. (1872): Egy tél Olaszországban, Nagyvárad, 378 p.
- SÁNDOR I. (1990): Egy külföldi utazó, In: Magyar utazási irodalom a 15-18. században, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, pp. 802-810
- SENNYEI L. (1990): Római utazások In: Magyar utazási irodalom a 15-18. században. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, pp. 521-561.
- SKARICA M. (1990): Itáliában. In: Magyar utazási irodalom a 15-18. században. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, pp. 244-246.
- SZÉKELY É. (szerk.) (1977): Itália farmerban. Budapest, Kozmosz Könyvek, 292 p.
- TELEKI ZAKARIÁS S. (1909): Barangolások Olaszországban. Kassa, 326 p.
- TOLNAI G. (1965): Itália dicsérete. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 223 p.
- VÁNDOR GY. (1933): Olaszország és a magyar Romantika. Pécs, Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, 105 p.
- WIESINGER I. (1903): Útleírás, Sümeg, Horvát Gábor könyvnyomdája, 123 p.
- ZÁDORI J. (1867): Útvázlatok Olaszországból. Eger, Lyceum Nyomda, 214 p.